

Causing bleeding: A D'rabbanan?

1. Talmud, Shabbat 73b

אמר רבי אבא: החופר גומא בשבת ואינו צריך אלא לעפרה פטור עליה.

Rabbi Abba said: One who digs a hole on Shabbat, and only needs its dirt, is exempt for it.

2. Tosafot, Shabbat 75a כ"י

ונראה כלשון אחר שפי' בקונט' בריש שמונה שרצים (לקמן קז.) דחובל בהן חייב משום דהוי תולדה דשוחט וחייב משום נטילת נשמה ונטילת הדם היינו נטילת נשמה כדכתיב כי הדם הוא הנפש

It appears that the alternative view presented in Rashi is correct: One who wounds is liable for a form of slaughtering, under the *melachah* of taking a life. Removing blood is taking a life; it is written, "For blood is life."

3. Rabbi Eliezer Waldenberg (20th century Israel), Tzitz Eliezer 9:17:2:36

עמ"ש בספרי בפ"ד אות י"ב לצדד לומר שגם בעשיית זריקה לתוך הוריד אין חיוב דאורייתא בהיות ואינו צריך לגוף צרירת הדם וכו'. מעיר כתר"ה את תשומת לבי וכותב וז"ל: לא ידעתי מ"ט מסתפק בדבר הרי אינו צריך את הדם אלא כדי לדעת שהצליח לפתוח את הוריד וא"כ מהכ"ת יחשב כצריך לגופה עכ"ל...

Regarding what I wrote in 14:12 to contend that even in injecting intravenously there is no biblical liability since he doesn't need the actual blood, etc. His honor called to my attention, writing, "I don't know why you are uncertain about this. He only needs the blood in order to know that he has succeeded in opening the vein. If so, why should that be considered *tzerichah l'gufah?*" ...

Re-seating a tooth

4. Rabbi Shemuel Wosner (20th-21st century Israel), Shevet haLevi 8:92:1

מיהו עיקר חזרת שן נפל ולהדביקו ולהשרישו מחדש יראה דאפילו איסור תורה יש בו, עיין שבת צה. גודלת משום בונה, ועיין שבת קכג. לענין אסובי ינוקי בשבת ובתוס' שם, ועיין שבת קמז. ושם ע"ב לענין החזרת חומרי שדרה דמיחזי כבונה, מכל הנ"ל מוכח דאיכא גדר בונה דאורייתא בגוף האדם.

But regarding the essential returning of a fallen tooth and making it adhere and take root anew, it appears that there is even a biblical prohibition. See Shabbat 95a that braiding is *boneh*, and see Shabbat 123a regarding shaping a child on Shabbat and Tosafot there, and see Shabbat 147a and 147b regarding restoring vertebrae appearing like *boneh*. From all of this it is clear that there is an aspect of biblical *boneh* with a human body.

5. Rabbi Dr. Avraham Sofer Abraham (contemporary Israel), Nishmat Avraham Orach Chaim 340:7:7

אדם שקיבל מכה בפיו ועקב זה נפלה לו שן, אם הוא מחזיר את השן למקומה ומחזיק אותה שם עד שהוא יכול לקבל טיפול ע"י רופא שיניים, יש סיכוי טוב שהשן תשוב ותיקלט בחזרה, אך בתנאי שהוא (הפצוע) יחזיר את השן למקומה תוך חצי שעה מזמן שנפלה. אם זה קרה בשבת, שמעתי מהגרש"ז אויערבאך זצ"ל שמותר לעשות כן (דהיינו להחזיק את השן במקומה עד שיוכל להגיע לרופא שיניים במוצאי שבת).

Someone was struck in his mouth, and as a result his tooth fell out. If he returns the tooth to its place and holds it there until he can receive a dentist's care there is a good chance that the tooth will be restored and take root – but only if (the injured person) returns the tooth to its place within half an hour of when it fell out. I've heard from Rabbi Shlomo Zalman Auerbach that if this happens on Shabbat, one may do this (meaning, to hold the tooth in place until one can go to a dentist after Shabbat).

6. Rabbi Eliezer Waldenberg (20th century Israel), Tzitz Eliezer 20:47

כבר השיב בכגון זה להתיר בספר שו"ת הר צבי... אודות שיניים תותבות שזזות ממקומן ונפלות, שמותר להדביקם בנתינת אבקה על גג השיניים שעל ידי זה הם נדבקים לחיך, היות והדיבוק אינו דבר המתקיים כי אם לכמה שעות ע"ש. וגם אני השבתי על כגון זה להתיר...

Rabbi Zvi Pesach Frank already permitted this in a responsum regarding false teeth which shift from their place and fall out, saying one may make them stick with powder atop the teeth, which will cause them to adhere to the palate, since this will only last for several hours. I have similarly permitted it.

Children: Toothaches and Baby Teeth

7. Oral Analgesics (painkillers to be swallowed)

<https://www.ada.org/en/member-center/oral-health-topics/oral-analgesics-for-acute-dental-pain>

8. Rabbi Shalom Yosef Gelber, Rabbi Yitzchak Mordechai Ruben (20th-21st century Israel), Orchot Shabbat 13:45
אסור להשתמש בצמר גפן טבול בנוזל לצורך חיטוי פצע וכיוצא"ב משום איסור סחיטה. וכן אסור להשתמש לצורך זה בקיסם שיש בראשו צמר גפן. אמנם מותר לשפוך נוזל על גבי הפצע ולקנחו בצמר גפן יבש.

One may not use cotton dipped in liquid to clean a wound and the like, because of the prohibition against squeezing it out. One also may not use for this purpose a stick with cotton on its head. But one may pour liquid on the wound, and wipe it with dry cotton.

9. Rabbi Asher Weiss (contemporary Israel), Minchat Asher 1:14:4

וכיוצא בדבר לגבי קיסמי אוזנים שהם מקלות דקים שבקצה המקל מלופף צמר גפן דחוס נראה שמותר להשתמש בהם לכתחלה כיון שבשימוש רגיל אין בהם סחיטה כלל ואין זה דומה לספוג או לכדורי צמר גפן, דצמר הגפן שבמקלות אלה דחוס הוא וספיגתו מועטת ולא נועד כלל לספיגה ולסחיטה. ואף אם לפעמים בא לידי סחיטה הוי דשא"מ ולא פסי"ר. ועוד דהרי אף בספוג מבואר דאם יש לו בית אחיזה מותר לקנח בו והרי מקלות אלה בית אחיזה הן לגבי הצמר גפן המלופף בראשן ואין המשתמש נוגע כלל בצמר הגפן וא"כ פשוט דמותר להשתמש בהם בשבת.

Similarly, regarding *kisimei oznayim*, which are thin sticks with compressed cotton wrapped around the end, it appears that one may use them *lechatchilah*, since in the course of normal use there is no squeezing out at all. This is not like a sponge or a cotton ball, for the cotton on these sticks is compressed, and it only absorbs a little, and it is not meant for absorption and squeezing out. And even if it occasionally comes to squeezing out, it's unintended and not a guaranteed result. Further, even with a sponge it is explained that if it has a handle then one may wipe with it, and these sticks are a handle for the cotton wrapped around their heads, and the person using it never touches the cotton. If so, it is obvious that one may use them on Shabbat.

10. Rabbi Avraham Gombiner (17th century Poland), Magen Avraham 328:3

והוצאת שן מלאכה דאורי"י דהא חובל לרפואה:

Removing a tooth is a biblically prohibited *melachah*, for he wounds in order to heal.

11. Rabbi Yechiel Michel Epstein (19th-20th century Lithuania), Aruch haShulchan Orach Chaim 328:23

עקירת שן הוה אב מלאכה דעוקר דבר מגידולו...

Uprooting a tooth is a central *melachah* of uprooting something from its site of growth...

12. Rabbi Avraham Bornstein (19th century Poland), Avnei Nezer Orach Chaim 131:5

ובענין הנוטל שן אם יחשב גוזז. יש לעיין דבפרק ו' דבכורות משנה ד' שנים שנטלו מבהמה הוי מום. אם כן יש לומר גופי' הוא ולא הוי גוזז. אך פרק ז' משנה ה' גבי אדם נטלו שיניו פסול רק משום מראית עין אבל מום לא הוי וסתי' אהדדי.

Regarding whether pulling a tooth is like shearing, examine Bechorot 6:4, that teeth removed from an animal constitute a defect, indicating they are part of the body, and there is no issue of shearing. But in 7:5 regarding people it says that one whose teeth have been pulled is disqualified [for service in the Temple] only because of appearances and not as a defect. These contradict each other.

13. Rabbi Yisrael Meir Kagan (19th-20th century Poland), Biur Halachah Orach Chaim 328 **ומצטער**

יש לעיין במה שכתב המ"א דהוצאת שן הוי מלאכה דאורייתא דהא חובל לרפואה... הא הוי אינו מכיין רק להוציא השן והדם ממילא קאתי ואף דהוי פ"ר הא הוי עכ"פ פ"ר דלא איכפת ליה ואין איסורו אלא מדרבנן...

One should examine Magen Avraham's statement that removing a tooth is biblically prohibited, as wounding for medical purposes... He intends only to remove a tooth, and the bleeding is automatic! Granted that it is a guaranteed result, but it is a guaranteed result that is not desired, and it is only prohibited rabbinically...

14. Rabbi Yosef Karo/Rabbi Moshe Isserles (16th century Israel/Poland) Shulchan Aruch Orach Chaim 328:3

כל מכה של חלל דהיינו מהשינים ולפנים, ושינים עצמם בכלל, מחללין עליה את השבת; ודוקא שנתקלקל א' מהאברים הפנימים מחמת מכה או בועה וכיוצא בזה, אבל מיחושים אין נקראים מכה.

הגה: מיהו מי שחושש בשיניו ומצטער עליו להוציא, אומר לא"י להוציא (ב"י בשם אורחות חיים ואוסר והיתר הארוך)

Mechaber: One violates Shabbat for any internal wound, meaning from the teeth and inward, including the teeth. This is specifically where one of the internal organs has a wound or infection or the like; aches do not qualify.

Rama: But one whose teeth hurt, who has pain such that he wishes to remove a tooth, may tell a non-Jew to do it.

15. Talmud, Beitzah 22a

אמימר שרי למכחל עינא מנכרי בשבתא. איכא דאמרי אמימר גופיה כחל עינא מנכרי בשבתא. אמר ליה רב אשי לאמימר מאי דעתיך? דאמר עולא בריה דרב עילאי כל צרכי חולה עושין על ידי נכרי בשבת ואמר רב המנונא כל דבר שאין בו סכנה אומר לנכרי ועושה? הני מילי היכא דלא מסייע בהדיה, אבל מר קא מסייע בהדיה דקא עמיץ ופתח! אמר ליה, איכא רב זביד דקאי כותך, ושניי ליה מסייע אין בו ממש.

Ameimar permitted having a non-Jew treat an eye on Shabbat. Some say Ameimar himself had a non-Jew treat his eye on Shabbat. Rav Ashi said to Ameimar: What are you thinking? Is it because Ulla son of Rav Ila'i said all of a patient's needs may be done by a non-Jew on Shabbat, and Rav Hemnuna said in any non-dangerous situation one may tell a non-Jew, who will do it? Those statements are only where one does not assist, but the master is assisting, by closing and opening [his eye]! He replied: Rav Zvid agrees with you, but I replied to him that assisting is not substantive.

16. Rabbi Moshe Isserless (16th century Poland), Shulchan Aruch Orach Chaim 328:17

וכל שאסור לעשות ע"י ישראל, אפ"י ע"י החולה בעצמו אסור; אבל כשעושה לו הא"י מותר לחולה לסייעו קצת, דמסייע אין בו ממש.
Anything a Jew may not do, even the patient himself may not do. But when a non-Jew does it, the patient may assist a little, since assisting is not substantive.

17. Rabbi Dr. Avraham Sofer Abraham (contemporary Israel), Nishmat Avraham Orach Chaim 328:14

לכן אמר לי מו"ר הגרי"י נויבירט שליט"א, חולה שאב"ס שמבקש מרופא נכרי (או אחות נכריה) לקחת ממנו דם והחולה צריך להושיט לו את ידו, מותר, כי אנו פוסקים כהמ"ב שמסייע אין בו ממש.

Therefore, Rav Neuwirth told me that a *choleh she'ein bo sakkanah* who asks a non-Jewish doctor (or a non-Jewish nurse) to take blood from him, and the patient must extend his arm to him, that is permitted, since we rule like the Mishneh Berurah that assisting is not substantive.

18. Rabbi Dr. Moshe Tendler, Dr. Fred Rosner, Dental Emergencies on the Sabbath, JHCS Vol. 14

A practical suggestion for dentists who must treat a patient with chesron eyver or choleh she'ayn bo sakanah im tzaar gadol is the intriguing approach of two people performing a single act. Shenayim she'osu converts every prohibited act on the Sabbath into a rabbinic prohibition. Rambam clearly states that whenever two persons jointly do work that can be done by each one of them alone, they are exempt, and it does not matter if each one does a different part of the work, or whether both do the work together from beginning to end. It is a functional practical solution. Shenayim she'osu is like a shinuy and considered to be a technical avoidance of a biblical prohibition. If the dentist and an attendant or family member or other bystander simultaneously start the drill, only a rabbinic prohibition is involved, which is waived for chesron eyver on the Sabbath. Once the drill is running, the dentist can operate it alone until the procedure is completed.